

บทที่ 1

บทนำ

สภาพทั่วไป

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นระบอบการปกครองที่พึงปรารถนาของประเทศกำลังพัฒนา แต่ประเทศต่าง ๆ ที่นำเอาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยไปใช้นี้ ก็ใช้ว่าจะประสบความสำเร็จทุกประเทศไป มีหลายประเทศที่อาจกล่าวได้ว่าประสบปัญหาความมั่นคง หรือขาดเสถียรภาพของการปกครองตามระบอบนี้อยู่เสมอ จึงทำให้นักรัฐศาสตร์ต่างพยายามที่จะศึกษาถึงสาเหตุของความล้มเหลว และพิจารณาหาปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยต่อการปกครองที่มีเสถียรภาพ ผลจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาของระบบกฎหมาย ความสำเร็จของการสร้างชาติ การมีรัฐบาลที่มีความสามารถในการจัดระเบียบสังคม การสร้างกรรมเจริญแก่ สถาบันการเมือง การพัฒนาการบริหาร การพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างความเจริญแก่สังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย¹ เป็นต้น เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพทั้งสิ้น

ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาของควมมีเสถียรภาพของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แม้ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย เป็นเวลากว่า 50 ปีแล้ว แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยของไทยล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด² มีการปฏิวัติรัฐประหารอยู่เนือง ๆ

¹ หินพันธ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ," วารสารธรรมศาสตร์ 3, 2 (กุมภาพันธ์ 2517), หน้า 12-15.

² หัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2523), หน้า 242.

รัฐธรรมนูญถูกยกเลิกและเปลี่ยนแปลงแก้ไข มีการใช้อำนาจเด็ดขาดโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมปกติ เป็นต้น นักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายคนได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของความล้มเหลวไว้หลายประการ เช่น การมีปัญหาด้านโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองที่สามารถทำงานได้ตามที่กำหนด โดยที่ขาดความสอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรมของสังคม การขาดระบบพรรคการเมืองที่พัฒนา นักการเมืองที่มุ่งประโยชน์ส่วนตัว การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร มีการใช้ความรุนแรงและวิธีการนอกกฎหมายประชาธิปไตย เป็นต้น¹

นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้นแล้ว การที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จนั้นยังมีปัจจัยที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การมีความเห็นพ้องต้องกันในหลักการพื้นฐาน (agreement on fundamentals) คือ การที่สมาชิกของชุมชน ทั้งที่เป็นผู้ปกครองหรือผู้ใต้ปกครอง ยอมรับและเชื่อมั่นร่วมกันในหลักการพื้นฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย² ซึ่งหลักการพื้นฐานนี้จะเป็นค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตย (democratic values) ที่ประชาชนหึงยึดถือและปฏิบัติ

¹ ไพรดู่ ธรรมล หงษ์ธรรมชาติ, รัฐสภาในระบอบการปกครองของไทย (พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512), ณรงค์ ลินส์ว็ลด์ และรอส หริสเทีย, อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517).

² James W. Ptothro and Charles M. Grigg, "Fundamental Principle of Democracy : Bases of Agreement and Disagreement," The American Political System : Note and Reading ed. Bernard E. Brown and John Wahlke (Illinois : The Dorsey Press, 1967), p. 152; and Herbert McClosky, "Consensus and Ideology in American Politics," American Political Science Review 63 (June, 1964), pp. 361-362.

การยอมรับและเชื่อมั่นร่วมกันในหลักการประชาธิปไตยนั้น เป็นค่านิยมที่อยู่ในระดับนามธรรม (abstract level) อีกทั้งค่านิยมนี้จะปรากฏอยู่ในลักษณะรูปธรรม (concrete level) กล่าวคือ ประชาชนต้องยอมรับและเชื่อมั่นในสิ่งที่เป็นหลักการและขณะเดียวกัน จะต้องมีการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการนั้นด้วย¹ จึงจะหาให้ประชาธิปไตยมีความมั่นคงได้ เป็นที่ยอมรับกันว่า การที่ระบบการปกครองแบบหนึ่งแบบใดจะมั่นคงได้นั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของสังคมที่มีจิตใจที่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามหลักการปกครองแบบนั้น² การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้จึงต้องมีสมาชิกของสังคมที่มีจิตใจส่งเสริมต่อการปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย โดยจะต้องเป็นคนที่ยึดถือในหลักการที่เป็นประชาธิปไตย และในขณะเดียวกันก็จะมีพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยด้วย ซึ่งเท่ากับว่าสมาชิกของสังคมจะต้องมีความสอดคล้องระหว่างหลักการกับการประพฤติปฏิบัติ คือ นอกจากจะยึดถือในหลักการแล้ว ยังจะต้องมีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักการอีกด้วย การมีความสอดคล้องระหว่างหลักการกับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง

ดังนั้น การที่สมาชิกของสังคมมีความเห็นพ้องต้องกันในหลักการพื้นฐาน (agreement on fundamentals) ซึ่งเป็นค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตย (democratic values) โดยสมาชิกของสังคมยอมรับและเชื่อมั่นในหลักการที่เป็นประชาธิปไตย และขณะเดียวกันก็มีการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักการนั้น จึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง เพราะถ้าหากคนในสังคมไม่มีจิตใจที่ยึดมั่น และมีการ

¹Prothro and Grigg, "Fundamental Principle of Democracy," p. 153.

²ทินพันธ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวย และการสร้างจิตใจ," หน้า 16.

ประเพณีปฏิบัติที่เป็นไปตามอุดมการณ์แล้ว ย่อมเป็นการยากที่จะทำให้การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ¹

เมื่อพิจารณากรณีของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าระบบการเมืองของไทยนั้น ได้นำเอารูปแบบ และวิธีการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศตะวันตกมาใช้ เช่น การมี รัฐธรรมนูญ มีรัฐสภา มีพรรคการเมือง มีการเลือกตั้ง ฯลฯ แต่ทว่าวิถีชีวิตของประชาชนยังคงเป็นระบบศักดินาดั้งเดิมอยู่² การรับเอาการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้กับระบบการเมืองไทยที่ยังขาดอุดมการณ์ และวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย ซึ่งขัดกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชน³ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องเสถียรภาพของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยอยู่เสมอมา

ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยที่จำเป็นต่อความมั่นคงของการปกครองประการหนึ่ง คือ การมีความสอดคล้องระหว่างหลักการกับการประเพณีปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของประชาชน โดยประเทศที่จะปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างราบรื่นนั้น ประชาชนจะต้องยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต เช่น การยึดมั่นในหลักการและศักดิ์ศรีส่วนบุคคล (integrity and individual dignity) การเคารพในสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (freedom) ความเท่าเทียมกัน (equality) การยึดหลักเหตุผล (rationality) การมีระเบียบวินัยและอดกลั้น (tolerance) เป็นต้น⁴

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

² ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย, หน้า 246.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 247.

⁴ ประเสริฐ แยมกสินธุ์, "สังคมวิทยาการเมือง : ประชาธิปไตยในแง่สังคมวิทยา," ใน สังคมและการเมือง, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2, ประสมถนอม นันทิยะกุล, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 222.

บุคคลที่ยึดถือหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตเท่านั้นจึงจะเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยได้¹ แต่สภาพของสังคมไทยนั้น ประชาชนส่วนมากมักจะมีค่านิยมบางประการที่ไม่สนับสนุนหลักการประชาธิปไตยดังกล่าว² เช่น การยึดถือตัวบุคคล (personalism) โดยยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ การมีค่านิยมแบบอิสระนิยมหรือปัจเจกชนนิยม (individualism) คือ ชอบความเป็นอิสระ คิดถึงตัวเองเป็นใหญ่ ปฏิบัติเพื่อสนองผลประโยชน์ของตัวเองเป็นสำคัญ³ ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนไทยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมน้อยกว่าส่วนตัว และโดยทั่วไปแล้วคนไทยยังไม่เคร่งครัดต่อกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ กฎเกณฑ์ของสังคม⁴ ค่านิยมเหล่านี้จะทำให้คนไทยขาดความเคารพในแบบแผนที่จะผดุงประโยชน์ส่วนรวมที่ขัดกับความเป็นอิสระส่วนตัวของตน นอกจากนี้คนไทยส่วนมากยังมีลักษณะที่เป็นพวกเล็งผลปฏิบัติ (pragmatism) คือ เน้นหนักการปฏิบัติที่มีผลประโยชน์ปรากฏยิ่งกว่าการปฏิบัติตามอุดมการณ์ที่มีผลอันห่างไกล⁴

ค่านิยมของสังคมไทยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า คนไทยให้ความสำคัญต่อหลักการมากกว่าจะมีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักการ โดยที่คนไทยอาจจะยอมรับในหลักการ แต่การประพฤติปฏิบัติจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตนเป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ประสบปัญหาของความมั่นคง เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยประชาชนจะต้องยอมรับและยึดมั่นในหลักการอย่างหนักแน่น ขณะเดียวกันก็ต้องมี การประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องตามหลักการนั้นด้วย

¹ สนิท สมีकरण, "ความขัดแย้ง ปัญหา และอนาคตของสังคมไทย : พิจารณาจากค่านิยมทางสังคมเป็นหลัก," สังคมและวัฒนธรรมไทย : ข้อสังเกตในการเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, มพพ.), หน้า 38.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

³ อตุล วิเชียรเจริญ, "ค่านิยมในสังคมไทย," วารสารธรรมศาสตร์ 2, 1 (มิถุนายน-ตุลาคม 2515), หน้า 141.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 148.

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประชาธิปไตยของไทยในบางเรื่องที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันของการยึดมั่นในหลักการกับการประพฤติปฏิบัติตามหลักการ ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้

วิชิต นวลแก้ว ศึกษาวิจัยความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองของไทยของครูระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี¹ พบว่า ที่ครูส่วนมากมีความคิดที่สนับสนุนในหลักการประชาธิปไตย แต่ขณะเดียวกันก็ได้มีความคิดบางประการที่ขัดแย้งกับหลักการนั้น เช่น ขณะที่ครูเห็นด้วยกับการให้นักการเมืองได้อำนาจตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย แต่ต้องการให้ใช้อำนาจแบบเผด็จการ หรือในขณะที่ครูเห็นด้วยกับการมีผู้แทนราษฎร แต่คิดว่าบทบาทของผู้แทนราษฎรเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ไร้ค่า และไร้ประโยชน์ หรือขณะที่ครูเห็นด้วยกับหลักความเสมอภาคทางการเมืองแต่ยังเชื่อมั่นในคุณสมบัติพิเศษของบุคคลบางจำพวกว่าเหมาะสมที่จะเป็นนักการเมืองมากกว่าบุคคลทั่วไป เป็นต้น

ในลักษณะเดียวกันสมพร เขียวเม่น ศึกษาความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการกรุงเทพมหานคร² ได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งของความเชื่อของข้าราชการไทย กล่าวคือ ข้าราชการไทยเชื่อว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดี แต่ก็เห็นว่าประชาชนยังไม่พร้อมที่จะปกครองกันในระบอบนี้และเชื่อมั่นในตัวผู้นำที่บุคลิกภาพเข้มแข็ง เป็นผู้ใช้อำนาจเด็ดขาด เช่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ข้าราชการเห็นด้วยกับหลักการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง แต่ก็ไม่ชอบแสดงความคิดเห็นและเห็นว่าการกระทำเช่นนั้นอาจนำมาซึ่งความไม่ปลอดภัยได้ เป็นต้น

¹ วิชิต นวลแก้ว, "ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาการปกครอง วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

² สมพร เขียวเม่น, "ความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกรุงเทพมหานคร, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาการปกครอง วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

สุรพล สายพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร¹ พบว่า ประชาชนถึง 3 ใน 4 เห็นด้วยกับหลักการการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยตรง เพราะเป็นไปตามหลักการและวิธีการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่จากผลของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ปรากฏว่ามีประชาชนเพียงร้อยละ 13.8 เท่านั้น ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งนั้น และในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน วิภากรม์ ปราโมช ณ อยุธยา ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ทัศนคติทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2519² ซึ่งพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภาค่อนข้างดี มีความสนใจต่อการเมืองในด้านบทบาทการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก อีกทั้งสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้ง แต่ผลของการเลือกตั้ง มีประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ 29.05 เท่านั้น

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาถึงหลักการต่าง ๆ ที่เป็นประชาธิปไตยรวมทั้งความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยปรากฏว่า ประชาชนที่ทำการศึกษายอมรับและสนับสนุนในหลักการที่เป็นประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตามประชาชนที่ทำการศึกษาเหล่านั้น ก็มีความคิดและมีพฤติกรรมบางประการที่ขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตยเหล่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่ทำศึกษานั้นมีความเชื่อใน

¹สุรพล สายพันธ์, "การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการ และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ แผนกวิชาการปกครอง โภชิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

²วิภากรม์ ปราโมช ณ อยุธยา, "การศึกษาทัศนคติทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ แผนกวิชาสังคมวิทยา โภชิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

หลักการกับการประพฤติปฏิบัติ เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ไม่สอดคล้องกัน โดยสนับสนุนต่อหลักการที่เป็นประชาธิปไตย แต่การประพฤติปฏิบัติไม่เป็นไปตามหลักการที่ยอมรับนั้น

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยของประเทศไทยประสบปัญหาความมั่นคงนั้น ก็เนื่องมาจากการขาดความสอดคล้องระหว่างหลักการกับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของประชาชนชาวไทย โดยที่ประชาชนจะสนับสนุนต่อหลักการมากกว่าจะมีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักการนั้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากค่านิยมบางประการของไทยที่ไม่เอื้ออำนวยที่จะสนับสนุนให้เกิดความสอดคล้องนี้ ค่านิยมของคนไทยไม่ได้ให้ความสำคัญต่อหลักการเท่ากับตัวบุคคล โดยยอมรับว่าหลักการมีความสำคัญ แต่จะประพฤติปฏิบัติตามหรือไม่ก็ขึ้นกับว่าบุคคลผู้นั้นจะได้หรือเสียประโยชน์ ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการนั้นเสมอไป และจากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนอาจจะสนับสนุนต่อหลักการประชาธิปไตย แต่ลักษณะของการประพฤติปฏิบัติไม่จำเป็นต้องสอดคล้องเป็นไปตามหลักการนั้น

จากการที่นำเอาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมาใช้เป็นแบบแผนในการปกครองประเทศไทย และต้องประสบปัญหาของความมีเสถียรภาพของการปกครองนั้น สิ่งที่น่าสนใจ คืออนาคตของประเทศไทยจะสามารถปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงได้หรือไม่ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่จะมีผลกระทบต่ออนาคตของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่มาก คือกลุ่มนิสิตนักศึกษา อันเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูงของประเทศ ทั้งนี้ก็เนื่องจากบทบาทและความสำคัญของการศึกษามีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอยู่มาก ซึ่งประยงค์ บัตรสมบูรณ์ ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาไว้ คือ¹

¹ประยงค์ บัตรสมบูรณ์, "บุคลิกภาพกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูประชาบาลจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 5-8.

1. รักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ในความเข้าใจสังคม
3. ผสมผสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม
4. ส่งเสริมการพัฒนาของปัจเจกชน
5. กำหนดความสามารถเฉพาะทาง
6. บทบาทในการนำการเปลี่ยนแปลง โดยถ่ายทอดค่านิยมใหม่ต่อสังคม

ดังนั้น ผลของการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก โดยการศึกษาจะทำหน้าที่ทั้งการธำรงรักษาสังคม และยังจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการที่จำเป็นต่อสังคมสมัยใหม่ นอกจากนี้การศึกษาก็ดังกล่าวยังนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมของสังคม ซึ่งมีผลเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงย่อมจะมีบทบาทสำคัญต่อความพัฒนาการทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง¹ โดยเฉพาะด้านการเมือง การศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้บุคคลมีความรู้เรื่องราวทางการเมืองดีขึ้น มีความเชื่อมั่นสูงในบทบาททางการเมืองสูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาคต่ำ² เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว บทบาทต่าง ๆ ของผู้ที่มีการศึกษาสูงจึงมีความสำคัญต่อระบบการเมืองเป็นอย่างมาก

นิสิตนักศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษาระดับสูงของประเทศ จึงมีบทบาทสำคัญต่ออนาคตทางการเมืองของไทยที่จะมีความมั่นคงหรือไม่ โดยเฉพาะถ้าพิจารณาถึงนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งจบปริญญาตรีมาแล้ว ย่อมจะมีบทบาทที่สำคัญต่ออนาคตทางการเมืองของไทย เพราะบุคคลเหล่านี้สามารถคาดหมายได้ว่าจะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ

¹ สุจิต บุญบงการ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา" ใน วัฒนธรรมทางการเมืองไทย, หรศักดิ์ มุ่งแผ้ว และพลศักดิ์ จิโรกรศิริ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524), หน้า 207.

² Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston: Little, Brown and Company, 1966), pp.46-47.

ในฐานะผู้นำทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในอนาคตอันใกล้ ซึ่งบุคคล ที่จะเป็นชนชั้นนำเหล่านี้ มีความสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานของประชาธิปไตยประสบผลสำเร็จโดยบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความเข้าใจในเงื่อนไขและกลไกการทำงานของระบอบประชาธิปไตย เมื่อความสอดคล้องระหว่างหลักการและการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง การที่นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตย จะมีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยอันสอดคล้องกับหลักการอีกด้วยหรือไม่ จึงมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษา เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ว่านิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จะมีทัศนคติที่สนับสนุนในหลักการประชาธิปไตยกับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยสอดคล้องกันหรือไม่
2. ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวแปร ที่จะมีความสำคัญต่อความสอดคล้องของทัศนคติระหว่างทัศนคติต่อการสนับสนุนในหลักการประชาธิปไตย กับทัศนคติต่อการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา

สมมุติฐานในการศึกษา

จากกรอบแนวความคิดและสภาพทั่วไปของปัญหาของการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมุติฐานในการศึกษาดังนี้

สมมุติฐานหลัก

"การสนับสนุนในหลักการประชาธิปไตยและการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาโทไม่สอดคล้อง โดยจะสนับสนุนในหลักการประชาธิปไตยมากกว่าจะมีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย"

สมมุติฐานรอง

1. ความสอดคล้องระหว่างการสนับสนุนในหลักการ กับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของนิสิตชายและนิสิตหญิงแตกต่างกัน
2. ความสอดคล้องระหว่างการสนับสนุนในหลักการ กับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของนิสิตสาขาวิทยาศาสตร์กับนิสิตสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แตกต่างกัน
3. ความสอดคล้องระหว่างการสนับสนุนในหลักการ กับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของนิสิตที่มีอายุน้อยกับนิสิตที่มีอายุมากแตกต่างกัน
4. ความสอดคล้องระหว่างการสนับสนุนในหลักการ กับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย ของนิสิตที่ประกอบอาชีพรับราชการกับนิสิตที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ แตกต่างกัน
5. จะมีความสอดคล้องระหว่างการสนับสนุนในหลักการกับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยของนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำ กับนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับสูงแตกต่างกัน

นิยามศัพท์

"นิสิตปริญญาโท" หมายถึง นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาภาคต้น ปีการศึกษา 2528

"การสนับสนุนในหลักการประชาธิปไตย" หมายถึง ทัศนคติของนิสิตบัณฑิตวิทยาลัยที่มีต่อหลักการอันเป็นพื้นฐานสำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความศรัทธาในสิทธิปัญหา และความสามารถของมนุษย์
2. เสรีภาพ
3. เสมอภาค

"การประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย" หมายถึงทัศนคติของนิสิตบัณฑิตวิทยาลัยที่สนับสนุนซึ่งการกระทำที่ยึดหลักการประชาธิปไตย

"ความสอดคล้องระหว่างการสนับสนุนในหลักการประชาธิปไตยกับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย" หมายถึง ความสัมพันธ์ของทัศนคติต่อการสนับสนุนต่อหลักการประชาธิปไตยกับทัศนคติต่อการมี การประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย ถ้าหากระดับความสัมพันธ์เป็นที่ยอมรับว่ามีความสัมพันธ์ตามนัยทางสถิติ ก็แสดงว่ามีความสอดคล้องระหว่างการสนับสนุนหลักการประชาธิปไตยกับการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตย

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จากนิสิตระดับปริญญาโทนิสิตของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องด้วยเหตุผลบางประการ คือ

1. บัณฑิตวิทยาลัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนในทุกสาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ซึ่งทำให้บุคคลที่สำเร็จการศึกษาระดับนี้จะเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน
2. จุดมุ่งหมายของบัณฑิตวิทยาลัย มีความต้องการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ทำให้บุคคลได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น อันจะมีผลต่อการเป็นผู้นำของสังคมต่อไปในอนาคต
3. เพื่อความสะดวกบางประการของผู้วิจัย ทั้งในด้านการเก็บข้อมูล การใช้จำแนกประเภทและระยะเวลาในการดำเนินการ โดยไม่เสียประโยชน์ในความเป็นตัวแทนในแง่ของการอนุมานผลการวิจัยมากนัก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องนี้ น่าจะอำนวยประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาประยุกต์ทางรัฐศาสตร์ โดยใช้แนวความคิดประชาธิปไตยมาวิเคราะห์ อธิบายประสบการณ์ทางการเมืองของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทย
2. เพื่อเป็นเอกสารและข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้าต่อไป ผลการวิจัยที่ได้รับอาจใช้เป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความเข้าใจในหลักการ อีกทั้งมีการประพฤติปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
3. เพื่อความก้าวหน้าในการศึกษารัฐศาสตร์ ในแง่ของการสะสมความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น.

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย